

V Bruseli 20. februára 2017
(OR. en)

6269/17

**Medziinštitucionálny spis:
2016/0397 (COD)**

**SOC 91
EMPL 61
CODEC 207**

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Č. dok. Kom.:	15642/16 SOC 812 EMPL 549 CODEC 1910
Predmet:	Návrh NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 (ES) (Text s významom pre EHP a Švajčiarsko)

Delegáciám v prílohe s ohľadom na zasadnutie Rady (EPSCO), ktoré sa bude konať 3. marca 2017, zasielame orientačnú poznámku predsedníctva k uvedenému predmetu.

Koordinácia sociálneho zabezpečenia v EÚ

Dokument predsedníctva na rokovanie

Rada EPSCO 3. marca 2017

Komisia 13. decembra 2016 predložila návrh na revíziu určitých pravidiel koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia¹ stanovených v nariadení (ES) č. 883/2004² („základné nariadenie“) a v nariadení (ES) č. 987/2009³ („vykonávacie nariadenie“). Všeobecným cieľom návrhu je pokračovať v modernizácii týchto pravidiel EÚ, aby sa stali zrozumiteľnejšími a spravodlivejšími a zlepšilo sa ich presadzovanie. Návrh sa predovšetkým zameriava na prístup k sociálnym dávkam v štyroch oblastiach: i) dávky v nezamestnanosti, ii) dávky dlhodobej starostlivosti, iii) ekonomicky neaktívni občania využívajúci právo na voľný pohyb a iv) rodinné dávky. Komisia tiež navrhuje, aby sa posilnili administratívne pravidlá týkajúce sa koordinácie sociálneho zabezpečenia v) vyslaných pracovníkov a aby sa orgánom členských štátov poskytli lepšie nástroje na riešenie prípadných nekalých praktík alebo zneužívania.

Smerom k modernizovanej koordinácii sociálneho zabezpečenia

Právo občanov EÚ a ich rodín na slobodný pohyb a pobyt v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ je zakotvený v zmluvách EÚ a považuje sa za základný kameň integrácie EÚ. Každý občan má právo slobodne odísť do iného členského štátu za prácou alebo hľadať prácu a na tento účel sa tam usadiť. Voľný pohyb pracovníkov je jednou zo štyroch základných slobôd jednotného trhu a je ústredným prvkom pri budovaní silnejšieho hospodárstva EÚ na základe hospodárskych slobôd a pri súčasnej ochrane práv pracovníkov.

¹ COM (2016) 815.

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 166, 30.4.2004, s.1, korigendum: Ú. v. EÚ L 200, 7.6.2004.

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 284, 30.10.2009.

Voľný pohyb osôb a pracovníkov by nebol možný, ak by neexistovali pravidlá EÚ týkajúce sa koordinácie sociálneho zabezpečenia. Každý členský štát si ponecháva právomoc, pokiaľ ide o navrhovanie a rozsah svojho vlastného systému sociálneho zabezpečenia bez toho, aby sa vnútroštátne systémy zosúladovali. Pravidlá poskytujú právnu istotu pre občanov, na ktorých sa režim sociálneho zabezpečenia v cezhraničnej situácii vzťahuje, čím sa zabraňuje tomu, aby osoba zostala v cezhraničnej situácii bez ochrany alebo mala dvojité krytie. Ochranou nárokov v oblasti sociálneho zabezpečenia a odstránením nepriamych prekážok voľného pohybu pracovníkov a služieb sa občanom EÚ využívajúcim právo na voľný pohyb poskytuje skutočná možnosť žiť alebo pracovať v inej krajine.

Sociálna a ekonomická realita v členských štátoch sa neustále vyvíja. V dôsledku toho je upravenie pravidiel tak, aby odzrkadľovali novú situáciu jednou z hlavných hybných síl navrhovaného textu. Modernizácia právneho rámca by mala viesť k lepšej právnej zrozumiteľnosti, spravodlivejšiemu a rovnomernejšiemu rozdeleniu finančného zaťaženia medzi členskými štátmi a k administratívnej jednoduchosti a vykonateľnosti pravidiel. Malo by sa ňou zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie s európskymi občanmi, ktorí sú poistení podľa vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia, a tiež by sa malo podstatne uľahčiť uplatňovanie ich práv pri presune z jedného členského štátu do druhého.

Potreba revízie

Od nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia 1. mája 2010 sa podmienky, v ktorých členské štáty pôsobia, podstatne zmenili. Viaceré členské štáty zaznamenali početné krízy, najmä krízy štátneho dlhu so silným tlakom na štátne rozpočty a sociálne výdavky. V dôsledku toho zaviedli členské štáty vo svojich vnútroštátnych systémoch sociálnej politiky nové opatrenia s cieľom reagovať na nové výzvy, ako aj na demografické zmeny. Súdny dvor Európskej únie navyše v posledných rokoch vyniesol v oblasti sociálneho zabezpečenia niekoľko rozsudkov, ktoré významným spôsobom reagovali na tieto meniace sa podmienky. V niektorých prípadoch okrem toho nedostatočná zrozumiteľnosť, pokiaľ ide o konkrétne práva a povinnosti, ako aj rozdiely v interpretácii týchto pravidiel, poslúžili ako hnacia sila aktualizovania súčasných pravidiel koordinácie.

Zrozumiteľnejšie a ľahšie vykonávateľné pravidlá sú rovnako v záujme členských štátov, ako aj občanov a podnikov. Lepšími pravidlami by sa zvýšili príležitosti a podmienky, pokiaľ ide o mobilitu pracovnej sily a ochranu práv pracovníkov, a zároveň by sa vnútroštátnym orgánom poskytli účinné nástroje na boj proti zneužívaniu alebo podvodom.

Návrh Komisie

i) Navrhovanými zmenami v oblasti **dávok v nezamestnanosti**, ktorými sa posilňuje prepojenie medzi členským štátom, v ktorom poistená osoba prispieva (alebo prispievala) na financovanie systému sociálneho zabezpečenia, a povinnosťou priznať dávky, sa má uľahčiť voľný pohyb osôb, ktoré si hľadajú zamestnanie, pričom sa zabezpečí, aby existovali záruky na zabránenie neprimeranému zaťaženiu systému sociálneho zabezpečenia hostiteľského členského štátu. Osoby, ktoré si hľadajú zamestnanie, budú môcť vyviezť svoje dávky v nezamestnanosti na dobu najmenej 6 mesiacov, a to na rozdiel od súčasnej minimálnej doby 3 mesiacov. Podľa Komisie im to poskytne väčšiu šancu nájsť si prácu a pomôže riešiť nezamestnanosť v rámci celej EÚ a nesúladi medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami.

V prípade cezhraničných pracovníkov (pracovníci, ktorí žijú v jednej krajine, pracujú v inej krajine a chodia domov aspoň raz za týždeň), by za vyplácanie dávok v nezamestnanosti zodpovedal členský štát, v ktorom pracovali posledných 12 mesiacov. Toto odzrkadľuje zásadu, že ten členský štát, ktorý dostával príspevky, by mal aj vyplácať dávky. Členské štáty môžu vyžadovať, aby osoba pracovala na jeho území aspoň 3 mesiace predtým, ako sa stala nezamestnanou, aby mohla na účely nároku na dávky v nezamestnanosti počítať s predchádzajúcimi skúsenosťami v inom členskom štáte.

ii) Do návrhu sa vkladá nová kapitola týkajúca sa koordinácie **dávok dlhodobej starostlivosti**. Má sa v nej stanoviť vymedzenie pojmu dlhodobej starostlivosti a tých dávok, ktoré sa majú uviesť v novej prílohe k nariadeniu (ES) č. 883/2004. Tým by sa vytvoril primeraný a stabilný režim pre dávky dlhodobej starostlivosti zabezpečením rovnomerného rozdelenia zaťaženia medzi členské štáty a zabezpečením právnej zrozumiteľnosti a transparentnosti pre občanov, inštitúcií a iné zainteresované strany.

iii) Na základe judikatúry Súdneho dvora EÚ sa v návrhu ďalej objasňuje, že členské štáty sa môžu rozhodnúť, že nepriznajú **určité dávky sociálneho zabezpečenia** občanom využívajúcim právo na voľný pohyb, ktorí sú **ekonomicky neaktívni**. To znamená, že osoby, ktoré ani nepracujú ani si prácu aktívne nehľadajú, majú zákonné právo na pobyt v súlade so smernicou o pobyte 2004/38/ES, len ak majú prostriedky na živobytie a komplexné krytie zdravotnej starostlivosti. K týmto zmenám došlo po sérii rozsudkov Súdneho dvora EÚ, v ktorých sa vyžaduje zmena nariadení z dôvodov jasnosti, transparentnosti a právnej zrozumiteľnosti. Členské štáty si môžu zvoliť, že obmedzia rovnaké zaobchádzanie v prípade osobitných nepríspevkových peňažných dávok akoby boli „dávami sociálnej pomoci“ v zmysle smernice 2004/38/ES, ako aj v prípade iných dávok sociálneho zabezpečenia, na ktoré si nárokujú ekonomicky neaktívni občania, a to do rozsahu, ktorý je prípustný podľa tejto smernice. Z tejto judikatúry, ktorá sa v súčasnosti do nariadenia nepremieta, vyplýva, že prístup ekonomicky neaktívnych občanov k dávkam v hostiteľskom členskom štáte sa môže okrem iného podmieňovať tým, že občan má v tomto členskom štáte zákonné právo na pobyt.

iv) Návrh obsahuje aj nové ustanovenia týkajúce sa koordinácie **rodinných dávok**, ktoré majú nahrádzať príjem počas dôb starostlivosti o dieťa, známe aj ako „príspevky na starostlivosť o dieťa“. Tieto príspevky sú určené na náhradu straty príjmu rodičov počas dôb starostlivosti o dieťa. Prostredníctvom navrhovaných zmien sa takéto príspevky na starostlivosť o dieťa budú považovať za individuálne a osobné práva rodiča, a nie za dávku pre rodinu ako celok, a teda sekundárny príslušný členský štát bude mať voliteľné právo odchýliť sa od pravidiel o zamedzení súbehu a priznať oprávnenej osobe tieto dávky v plnej výške. Takéto členské štáty sa uvedú v prílohe.

v) Cieľom návrhu je posilniť administratívne pravidlá týkajúce sa koordinácie sociálneho zabezpečenia pre **vyslaných pracovníkov**. Okrem toho sa v ňom usiluje o spresnenie kolíznych noriem, pokiaľ ide o uplatniteľné právne predpisy a vzťah medzi nariadeniami a smernicou 96/71/ES o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb. Posilňujú sa ním administratívne pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia v oblasti výmeny informácií a overovania stavu sociálneho zabezpečenia takýchto pracovníkov, aby sa zabránilo potenciálnym nekalým praktikám alebo zneužívaniu. Návrhom sa tiež Komisii udeľujú nové vykonávacie právomoci v súlade s článkom 291 ZFEÚ s cieľom podrobnejšie rozpracovať jednotný prístup k vydávaniu, overovaniu a sťahovaniu prenosného dokumentu A1 (osvedčenie týkajúce sa právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia, ktoré sa uplatňujú na držiteľa).

V tejto súvislosti by mala diskusia pomôcť poskytnúť zásadné politické usmernenia v oblasti, ktorá sa preskúmava, s cieľom zlepšiť koordináciu pravidiel EÚ v oblasti sociálneho zabezpečenia, zvýšiť právnu zrozumiteľnosť, spravodlivé a primerané rozdelenie zaťaženia, ako aj zjednodušiť administratívne pravidlá, aby sa dali ľahšie presadzovať.

Ministri sa vyzývajú, aby sa osobitne zaoberali základnými problémami uvedenými v nasledujúcich otázkach:

1. Súdny dvor sa jasne vyjadril, že voľný pohyb občanov so sebou prináša práva i povinnosti. Všetci občania EÚ majú právo na voľný pohyb, bez ohľadu na to, či sú ekonomicky aktívni alebo nie, voľný pohyb však neznamena právo na voľný prístup k systémom sociálneho zabezpečenia iných členských štátov.
 - *Prispeje navrhovaná kodifikácia najnovšej judikatúry týkajúca sa prístupu ekonomicky neaktívnych občanov k dávkam sociálneho zabezpečenia v hostiteľskom členskom štáte k zvýšeniu právnej zrozumiteľnosti?*

2. Komisia sa vo svojom návrhu zameriava na posilňovanie spolupráce medzi inštitúciami a inšpektorátmi práce s cieľom zabezpečiť, aby vnútroštátne orgány mali primerané prostriedky na overovanie stavu sociálneho zabezpečenia vyslaných a iných značne migrujúcich pracovníkov a na riešenie prípadných nekalých praktík alebo zneužívania.
- *Uľahčujú navrhované zmeny týkajúce sa prenosného dokumentu A1 lepšie vykonávanie existujúcich pravidiel v oblasti sociálneho zabezpečenia? Aké ďalšie opatrenia v tejto oblasti by mohli prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa?*
- (3) V posúdení vplyvu, ktoré je pripojené k tomuto návrhu, sa určili viaceré problémy vrátane nevyváženého rozdelenia finančného zaťaženia, rizika straty ochrany alebo dvojitého platieb, nedostatok transparentnosti a právnej istoty pre občanov a inštitúcie, nerovnaké zaobchádzanie s občanmi v porovnateľných situáciách a zmenšenie motivácie pracovať alebo pokračovať v práci v inom členskom štáte.
- *Riešia navrhované zmeny primeraným spôsobom problémy zistené v posúdení vplyvu? Existujú aj ďalšie problémy, ktorými sa návrh nezaoberá?*
-